

PRAVO NA PITKU VODU KAO OSNOVNO LJUDSKO PRAVO

Pripremljeno u okviru projekata „Voda bez granica: Unapređenje baštine sarajevskih česmi u svrhu osiguranja prava na pitku vodu“ implementiranog uz podršku Fondacije Heinrich Boll u BiH

Sarajevo, oktobar 2024. godine

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Značaj pitke vode.....	3
3. Pravo na pitku vodu.....	4
4. Pravo na pitku vodu kao osnovno ljudsko pravo u Bosni i Hercegovini.....	8
4.1 Pravno ustrojstvo Bosne i Hercegovine	9
4.2 Ustavni okvir zaštite prava na pitku vodu kao osnovno ljudsko pravo	12
4.3 Zakonodavni okviri na entitetskom nivou	12
4.4 Lokalni zakoni i regulative	12
4.5 Institucije i monitoring	12
4.6 Praksa i izazovi	12
6. Preporuke.....	13
PRILOG I.....	14
PRILOG II.....	18

1. Uvod

Bez vode nema života. Voda je preduslov za ljudsko postojanje i održivost planete. Međutim, prema nekih istraživanjima, više od 785 miliona ljudi nema pristup osnovnim uslugama vode, a više od 884 miliona ljudi nema sigurnu i čistu vodu za piće. Svake godine, više ljudi umire od neispravne vode nego od svih oblika nasilja, uključujući ratove.

Pitka voda je osnovna potreba svakog čovjeka i ključni faktor za opstanak, zdravlje i dobrobit ljudi. Bez pristupa čistoj i sigurnoj vodi, život se suočava sa ozbiljnim izazovima, uključujući bolesti, smanjenje kvaliteta života i ekonomske posljedice. S obzirom na rastuću populaciju i klimatske promjene, osiguranje pitke vode postaje sve važnije i sve veći izazov za ljudsko društvo.

Ljudima voda nije samo vitalna potreba, već i resurs koji iskorištavamo u svakodnevnom životu. Kod kuće je upotrebljavamo za kuhanje, čišćenje, tuširanje i ispiranje. Voda se koristi u proizvodnji naše hrane, odjeće, mobilnih telefona, automobila i knjiga. Koristimo je za izgradnju naših domova, škola i cesta, te za grijanje zgrada i hlađenje elektrana. Pomoću električne energije koja nastaje njenim kretanjem, osvjetljavamo svoje gradove i domove. Ljeti kada je vruće rashlađujemo se u moru ili uz jezero.

Voda je također sredstvo za povezivanje i transport ljudi i robe. Ona služi kao prirodna prometna mreža širom svijeta, povezujući ne samo obalne gradove već i unutrašnje gradove duž plovidbenih rijeka, omogućavajući globalnu trgovinu. Naše majice, zrna kafe ili prijenosni računari proizvedeni u Americi, Africi ili Aziji mogu se do Evrope prevesti brodovima. Drugim riječima, voda je prisutna u svakom aspektu našeg života.

Nažalost, način na koji koristimo taj neprocjenjivi resurs i kako prema njemu postupamo ne utječe samo na naše zdravlje već i na sav život koji ovisi o vodi. Onečišćenje, prekomjerno iskorištavanje, fizičke promjene vodnih staništa i klimatske promjene sve više umanjuju kvalitetu i dostupnost vode.

S tim u vezi, svako bi trebao da ima pravo na vodu za piće, koja zadovoljava visoke biohemijske i fitosanitarne standarde, u količini koja je dovoljna za dostojanstven život, a ovo pravo je neotuđivo. Vodni resursi su javno dobro, vlasništvo države Bosne i Hercegovine, kojima upravljaju lokalne samouprave i kojima raspolažu svi građani i građanke. Stoga, u ovoj oblasti ne bi trebalo sklapati javno-privatna partnerstva, davati u koncesiju niti privatizovati vodne resurse ako bi to moglo dovesti u pitanje potrebne količine vode za piće, higijenu i druge osnovne funkcije za svakodnevni život.

2. Značaj pitke vode

Voda igra ključnu ulogu u mnogim aspektima ljudskog života. Ona je neophodna za ishranu, higijenu, poljoprivredu i industriju. Osim toga, voda je bitna za očuvanje ekosistema. U mnogim djelovima svijeta, nedostatak pristupa pitkoj vodi dovodi do epidemija bolesti poput kolere i drugih zaraznih bolesti koje se lako prenose u uslovima loše higijene.

Voda je osnovna potreba za održavanje života, jer se ljudsko tijelo sastoji od 70% vode. Bez hidratacije, čovjeka može preživjeti samo nekoliko dana, a nedostatak odgovarajućeg snabdijevanja pitkom vodom predstavlja ozbiljnu opasnost za zdravlje zbog mogućnosti širenja zaraznih bolesti zagađenom vodom. Također, voda je ključni resurs za proizvodnju hrane, pa svaki njen nedostatak direktno utiče na poljoprivredu, smanjujući količine hrane i povećavajući rizik od gladi..

Evropa je u posljednja četiri desetljeća ostvarila znatan napredak u regulaciji kvaliteta vode, pročišćavanju otpadnih voda i zaštiti svojih morskih i slatkovodnih staništa i vrsta. Politike EU-a obuhvataju širok spektar pitanja, uključujući pitku vodu, komunalne otpadne vode, zaštitu staništa, određivanje zaštićenih morskih područja, kvalitetu vode za kupanje, te upravljanje poplavama, smanjenje upotrebe plastike za jednokratnu upotrebu, industrijske emisije i ograničenje upotrebe štetnih hemikalija. Ovi propisi EU-a pojačani su sveobuhvatnim programima i zakonodavstvom, kao što su Sedmi program djelovanja za okoliš, Okvirna direktiva o vodama i Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji.

Evropljani brinu o kvalitetu svoje vode. Nije slučajno što se prva građanska inicijativa EU-a, odnosno inicijativa Right2water, koju je podržalo više od 1,8 milijuna potpisnika, odnosila na vodu. Programi podizanja svijesti, vodno-učinkovite tehnologije i ulaganja u smanjenje gubitaka u cjevovodima doveli su do stvarnih ušteda vode širom Evrope. Ukupna količina zahvaćene vode u Evropi smanjila se od 1990. za 19 %. Danas je više od 80 % evropskog stanovništva povezano na postrojenja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda, što značajno smanjuje količinu zagađujućih materija koje ulaze u vodna tijela. Prema istraživanjima, otprilike tri četvrtine podzemnih vodnih tijela u Evropi ima dobro hemijsko stanje, tj. smatraju se čistim.

U poređenju sa mnogim dijelovima svijeta, Evropa ima relativno bogate resurse slatke vode. Međutim, ti resursi nisu ravnomjerno raspoređeni po cijelom kontinentu. Prema nekim procjenama, otprilike jedna trećina površine EU-a suočava se s problemima u snabdijevanju vodom, gdje je potražnja u određenim periodima veća od dostupne količine.

Predviđa se da će klimatske promjene uticati na dostupnost vode u Evropi, jer će dodatno opteretiti južne regije koje se već suočavaju s problemima u opskrbi vodom. Očekuje se da će drugi dijelovi Evrope sve češće biti pogođeni poplavama, a regije na niskoj nadmorskoj visini su u opasnosti od oluja i podizanja nivoa mora. Gradovi i regije predvode aktivnosti na terenu i sprovode mjere koje uključuju smanjenje curenja i ponovnu upotrebu vode, te integraciju plavih i zelenih površina u gradska područja kako bi se smanjili rizici od poplava i štete uzrokovane vodom.

3. Pravo na pitku vodu

Bez odgovarajućeg sistema upravljanja vodama, dolazi do povećane konkurencije za vodu između regiona, država i sektora, što dovodi do eskalacije vodnih kriza različitih vrsta,

izazivajući hitne vanredne situacije u brojnim regionima, državama i sektorima koji ovise o vodi. Također, fizički svijet vode usko je povezan sa društveno-političkim svijetom, pri čemu je voda često ključni faktor u upravljanju rizicima kao što su glad, epidemije, nejednakosti i politička nestabilnost. Veza između vode, hrane i energije najjasniji je dokaz ovih međusobnih odnosa, jer se potražnja za njima povećava uslijed rasta globalne populacije, brze urbanizacije, promjene ishrane i ekonomskog razvoja. Poljoprivreda je najveći potrošač svjetskih resursa slatke vode, a više od jedne četvrtine energije koja se koristi u svijetu troši se na proizvodnju i opskrbu hranom.

Sve navedeno već decenijama opravdava aktivnosti na nadnacionalnom i univerzalnom nivou u rješavanju pitanja dostupnosti čiste i pitke vode za sve, uz adekvatno zbrinjavanje otpadnih voda.

Ljudsko pravo na vodu daje svima pravo na dovoljnu, sigurnu, prihvatljivu, fizički dostupnu i pristupačnu vodu za ličnu i kućnu upotrebu. Adekvatna količina ispravne vode neophodna je kako bi se spriječila dehidracija, smanjio rizik od bolesti uzrokovanih zagađenom vodom i osigurali higijenski zahtjevi za potrošnju, kuhanje, ličnu i kućnu higijenu.

Pravo na pristup čistoj i sigurnoj vodi prepoznato je kao ljudsko pravo na međunarodnom nivou. Ovo pravo temelji se na nekoliko ključnih zakona i konvencija koje osiguravaju zaštitu ovog osnovnog resursa, kao i na međunarodnim dokumentima o pravu na vodu i sanitarnu odvodnju.

- **Opća deklaracija o ljudskim pravima 1948.** godina, prepoznaje pravo na život, a time i pravo na potrebne uslove za život, uključujući pristup vodi.
- **UN izvještaj sa Konferencije o vodama 1977.** godina, u akcionom planu prepoznaje da “ (a) svi ljudi bez obzira na društvene i ekonomske okolnosti u kojima žive moraju da imaju pravo na pristup vodi za piće koja kvantitativno i kvalitativno mora da zadovolji njihove osnovne potrebe” (str. 66), te da se isto“ (c) odnosi i na zbrinjavanje otpadnih voda, uključujući kanalizaciju, industrijski i poljoprivredni otpad i druge štetne izvore, koji su glavni zadatak javnih sanitarnih sistema svake zemlje” (str.67);
- **Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, 1979.** godina, postavlja plan za okončanje diskriminacije žena i eksplicitno pominje i vodu i kanalizaciju u članu 14(2)(h) „Države ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da eliminišu diskriminaciju žena u ruralnim područjima kako bi se osiguralo, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena, da učestvuju i imaju koristi od ruralnog razvoja, a posebno će osigurati takvim ženama pravo: ... (h) da uživaju adekvatne životne uslove, posebno u pogledu stanovanja, kanalizacije, snabdijevanja električnom energijom i vodom, transportom i komunikacijama”;
- **Konvencija o pravima djeteta, 1989.** godina, eksplicitno spominje vodu, ekološku sanitaciju i higijenu, i u članu 24(2) navodi: „Države ugovornice će nastojati da u potpunosti provedu ovo pravo i posebno će preduzeti sljedeće odgovarajuće mjere: ... (c) Da se bore protiv bolesti i neishranjenosti, uključujući, u okviru primarne zdravstvene zaštite, inter alia, primjenu dostupnih tehnologija i davanje odgovarajuće prehrane i čiste vode za piće, uzimajući u obzir opasnosti i rizike zagađenja čovjekove okoline; ... (e) Da obezbijede da su svi djelovi društva, naročito roditelji i djeca,

obaviješteni, da imaju pristup obrazovanju i da im se daje podrška pri korištenju osnovnog znanja o dječijem zdravlju i prehrani, o prednostima dojenja, higijene i ekoloških sanitarija, kao i spriječavanje nesretnih slučajeva”;

- **Izjava i izvještaj sa Međunarodne konferencije o vodama i održivom razvoju Svjetske meteorološke organizacije**, 1992. godina, u načelu 4. navodi da je „... od vitalnog značaja prvo priznati osnovno pravo svih ljudskih bića da imaju pristup čistoj vodi i kanalizaciji po pristupačnoj cijeni...” (str. 4);
- **UN Izvještaj sa Konferencija o životnoj sredini i razvoju**, 1992. godina, u poglavlju 18. Agende 21. potvrđuje UN Izvještaj sa Konferencije o vodama iz 1977., da “svi ljudi bez obzira na društvene i ekonomske okolnosti u kojima žive moraju da imaju pravo na pristup vodi za piće koja kvantitativno i kvalitativno mora da zadovolji njihove osnovne potrebe”, navodeći da je to „zajednička dogovorena premisa“ (18.47, str.210);
- **Program djelovanja UN Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju**, 1994. godina, potvrđuje da svi pojedinci “Imaju pravo na adekvatan životni standard za sebe i svoje porodice, uključujući adekvatnu hranu, odjeću, stanovanje, vodu i kanalizaciju” (načelo 2., str. 11);
- **Rezolucija Generalne skupštine UN, A/Res/54/175, Pravo na razvoj**, 1999. godina, u tački 12. navodi „u punoj realizaciji prava na razvoj, inter alia: (a) Prava na hranu i čistu vodu su temeljna ljudska prava i njihovo promicanje predstavlja moralni imperativ kako za nacionalne vlade tako i za međunarodnu zajednicu”;
- **Direktiva EU o vodi (2000)** - Ova direktiva postavlja ciljeve za očuvanje i poboljšanje kvaliteta voda u EU, čime se garantuje da će svi građani imati pristup čistoj vodi.
- **Opšti komentar br. 15. UN Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava: Pravo na vodu**, 2002. godina, kojim se tumači Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. i potvrđuje pravo na vodu u međunarodnom pravu ljudskih prava. Komentar daje smjernice za tumačenje prava na vodu, u okviru člana 11. Pakta, pravo na adekvatan životni standard, i člana 12. Pakta, pravo na najviši mogući standard zdravlja, te definiše pravo na vodu kao „Ljudsko pravo neophodno za život u ljudskom dostojanstvu i preduslov za uživanje drugih ljudskih prava” (I.1.) i precizira da “Ljudsko pravo na vodu daje svima pravo na dovoljnu, sigurnu, prihvatljivu, fizički dostupnu i pristupačnu vodu za ličnu i kućnu upotrebu. Adekvatna količina ispravne vode neophodna je kako bi se spriječila smrt od dehidracije, smanjio rizik od bolesti uzrokovanih vodom i osigurali higijenski zahtjevi za potrošnju, kuhanje, ličnu i kućnu higijenu” (I.2.);
- **Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom**, 2006.godina, u članu 28., definiše pravo osoba sa invaliditetom na adekvatan životni standard i navodi „2. Države potpisnice priznaju pravo osoba sa invaliditetom na socijalnu zaštitu i uživanje tog prava bez diskriminacije na osnovu invaliditeta, te će preduzeti odgovarajuće korake da zaštite i promovišu ostvarivanje ovog prava, uključujući mjere: (a) Da osiguraju jednak pristup osoba sa invaliditetom uslugama čiste vode, te da se osigura pristup odgovarajućim i pristupačnim uslugama, uređajima i drugoj pomoći za potrebe u vezi sa invaliditetom...”;
- **Rezolucija UN Vijeća za ljudska prava 7/22.**, 2008. godina, kojom Vijeće odlučuje „2. Imenovati, na period od tri godine, nezavisnog stručnjaka za pitanje obaveza ljudskih prava u vezi sa pristupom bezbednoj vodi za piće i sanitarijama”;
- **Rezolucija UN Vijeća za ljudska prava 12/8**, 2009. godina, kojom Vijeće “1. Pozdravlja konsultacije sa nezavisnim stručnjakom o pitanju obaveza ljudskih prava u vezi sa

pristupom bezbednoj vodi za piće i sanitarijama...”, “2. Privata sa uvažavanjem prvi godišnji izvještaj nezavisnog stručnjaka...” i, po prvi put “3. Priznaje da države imaju obavezu da se pozabave i eliminiraju diskriminaciju u pogledu pristupa sanitarijama, te ih poziva da se efikasno pozabave nejednakostima u ovoj oblasti”;

- **Rezolucija Generalne skupštine UN A/RES/64/292 – Ljudsko pravo na vodu i kanalizaciju**, 2010. godina, kojom Generalna skupština, uz glasove 122 države članice UN formalno “1. Prepoznaje pravo na sigurnu i čistu vodu za piće i kanalizaciju kao ljudsko pravo koje je ključno za puno uživanje života i svih ljudskih prava”, i “2. Poziva države i međunarodne organizacije da osiguraju finansijska sredstva, izgradnju kapaciteta i transfer tehnologije, kroz međunarodnu pomoć i suradnju, posebno zemljama u razvoju, kako bi se povećala nastojanja da se osigura sigurna, čista, dostupna i pristupačna voda za piće i kanalizacija za sve”;
- **Rezolucija UN Vijeća za ljudska prava A/HRC/RES/15/9**, 2011. godina, kojom Vijeće potvrđuje da su prava na vodu i kanalizaciju dio postojećeg međunarodnog prava, naglašavaju da su ova prava pravno obavezujuća za države, te “8. Poziva države da: (a) razviju odgovarajuće alate i mehanizme kako bi postepeno postigli punu realizaciju obaveza iz ljudskih prava u vezi sa pristupom bezbednoj vodi za piće i sanitarijama, uključujući područja koja trenutno ne opslužuju i nedovoljno opslužuju...”;
- **Rezolucija Generalne skupštine UN A/RES/70/169 – Ljudska prava na vodu i kanalizaciju**, 2015. godina, koja, zbog zabrinutosti zanemarivanja prava na kanalizaciju u odnosu na pravo na vodu, po prvi put odvojeno tretira ova prava, i “2. Prepoznaje da ljudsko pravo na ispravnu vodu za piće daje svima pravo, bez diskriminacije, da imaju pristup dovoljnoj, bezbednoj, prihvatljivoj, fizički dostupnoj i pristupačnoj vodi za ličnu i kućnu upotrebu, i da ljudsko pravo na sanitarne uslove daje pravo svima, bez diskriminacije, da imaju fizički i pristupačan pristup sanitarijama, u svim sferama života, koji je obezbjeđen, higijenski, siguran, društveno i kulturno prihvatljiv i koji obezbjeđuje privatnost i osigurava dostojanstvo.”
- **Ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (ICESCR)** - U okviru ovog međunarodnog pakta, države su obavezne da obezbijede pristup vodi kao dijelu prava na adekvatne životne uslove.

Dakle, osiguranje pristupa pitkoj vodi ne samo da je ključno za zdravlje i blagostanje ljudi, već je i pravna obaveza država na međunarodnom i nacionalnom nivou. Povećanje svijesti o važnosti ovog resursa i jačanje zakonske regulative potrebni su kako bi se zaštitila prava ljudi na pristup čistoj vodi. U svijetu koji se suočava s brojnim izazovima, očuvanje i zaštita vode moraju biti prioritet za sve nacije.

Države imaju stalnu i kontinuiranu obavezu da osiguraju poštovanje ljudskog prava na vodu i sanitarnu odvodnju bez ikakve diskriminacije, posebno na osnovu rase, boje kože, pola, godina, jezika, religije, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovinskog stanja, rođenja, fizičkih i mentalnih sposobnosti, zdravstvenog stanja (uključujući HIV/AIDS), seksualne orijentacije i građanskog, političkog ili drugog statusa. Takođe, predviđa se tzv. pozitivna diskriminacija, odnosno potreba obraćanja posebne pažnje na pojedince i grupe koje tradicionalno imaju problema s uživanjem ovog prava, uključujući žene, djecu, manjinske grupe, urođenike, izbjeglice, tražioce azila, interno raseljena lica, strane radnike, zatvorenike, pritvorenike, starija lica, osobe sa invaliditetom, žrtve prirodnih nepogoda, te

osobe koje žive u ugroženim ili sušnim područjima i na malim ostrvima, kako bi svi imali pristup kvalitetnoj vodi za ličnu i sanitarnu upotrebu.

Države takođe imaju kontinuiranu obavezu da se što je moguće brže kreću ka potpunom ostvarenju prava na vodu i sanitarnu odvodnju.

Ljudsko pravo na vodu i sanitarnu odvodnju državama nameće i međunarodne obaveze, kao što su međunarodna saradnja i pomoć, poštivanje ovog prava u drugim državama, uzdržavanje od uvođenja embarga na vodu, te sprečavanje svojih građana i pravnih lica u kršenju prava na vodu građana i zajednica drugih država.

Kršenje ovog prava može nastati direktnim djelovanjem država ili entiteta nedovoljno regulisanih od strane države, kao i nečinjenjem, tj. nepreduzimanjem neophodnih koraka kako bi se obezbijedilo uživanje ovog prava za sve. Primjeri kršenja uključuju: arbitrarno isključivanje sa sistema vodosnabdijevanja ili kanalizacije; diskriminatorno ili finansijski nepristupačno povećanje cijena vode i odvodnje; zagađivanje i smanjenje količine vode koja utiče na ljudske živote; neispunjenje obaveze donošenja zakona protiv zagađenja i nenamjenskog korišćenja vode; neadekvatna kontrola servisa za vodosnabdijevanje; neadekvatno održavanje sistema za distribuciju vode (bunara, vodovoda); i neadekvatna realokacija sredstava za ostvarivanje prava na vodu za sve, posebno za ugrožene ili marginalizovane grupe.

Osobe ili grupe kojima je ograničeno pravo na vodu i sanitarnu odvodnju moraju imati na raspolaganju efektivnu sudsku ili drugu zaštitu, na domaćem i međunarodnom nivou. Sve žrtve kršenja ovog prava treba da dobiju adekvatnu satisfakciju, uključujući restituciju, kompenzaciju ili garancije protiv ponovnog kršenja. Ombudsmani, komisije za ljudska prava i slične institucije treba da prihvataju pritužbe koje se odnose na kršenje ovog prava.

Konačno, agencije UN-a i druge međunarodne organizacije, kao što su WHO, FAO, UNICEF, UNEP, UN-Habitat, ILO, UNDP, IFAD, kao i WTO i međunarodne finansijske institucije poput MMF-a i Svjetske banke, moraju efektivno da sarađuju s državama u ostvarivanju prava na vodu na nacionalnom nivou.

4. Pravo na pitku vodu kao osnovno ljudsko pravo u Bosni i Hercegovini

Pravo na pitku vodu u Bosni i Hercegovini (BiH) zagarantovano je kroz različite pravne okvire, kako na međunarodnom, tako i na nacionalnom nivou uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima (1948) i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR). BiH je ratifikovala ovaj međunarodni pakt, koji naglašava obavezu država da osiguraju dostupnost vode kao dijela prava na adekvatne životne uslove.

Kao pozitivan primjer iz regiona uvođenja prava na pitku vodu u ustav, možemo navesti Sloveniju, gdje građani uživaju ustavno zagarantovano ljudsko pravo na pitku vodu. U Sloveniji,

pravo na pitku vodu ustavno je priznato, i sada 92% teritorije Slovenije uživa to pravo, dok preostalih 8% odnosi se na ruralna i teško dostupna područja.

U Hrvatskoj je 2019. godine opoziciona stranka Most pokrenula inicijativu za ustavno priznanje ljudskog prava na vodu, a Pučka pravobraniteljica već ranije je radila na sličnim inicijativama. U Srbiji, Narodna skupština je odbila prijedlog stranke Zelena stranka o uvođenju prava na vodu u ustav, dok nevladine organizacije sve češće pokreću slične inicijative. U Crnoj Gori, koalicija „Voda je pravo” i Platforma za razvoj adekvatnog stanovanja pokrenule su peticiju za ustavno priznanje prava na pitku vodu.

U Bosni i Hercegovini, čija je infrastruktura, uključujući vodnu i kanalizacionu mrežu, devastirana ratom i poratnom nebrigom, trenutno nema inicijativa za ustavno priznanje ovog prava na državnom i entitetskom nivou. Na kantonalnom nivou postoji inicijativa nevladine organizacije Eko akcija za amandman kojim bi se pravo na pitku vodu uvelo u Ustav Kantona Sarajevo, inicijativa koja je već pokretana 2017. i 2019. godine. U Zeničko-dobojskom kantonu, Vlada je 2016. godine odbila prijedlog Demokratske fronte za ustavni amandman o pravu na pitku vodu, uz obrazloženje da postojeći zakoni već štite pravo na vodu.

Brojni globalni problemi, političke krize, nezakonite koncesije, privatizacija, degradacija šumskog fonda, ilegalne deponije, i interes velikog kapitala za kontrolu vodnih resursa upućuju na potrebu za aktivnijim angažmanom na ustavnom priznanju prava na vodu na svim nivoima vlasti.

Ljudsko pravo na vodu osigurava svakome pristup dovoljnoj, sigurnoj, prihvatljivoj, fizički i finansijski dostupnoj vodi za ličnu i kućnu upotrebu. Da bi se ovo pravo operativno sprovelo u BiH, potrebna je odgovarajuća regulativa koja poštuje principe zakonitosti, pravne sigurnosti, legitimnih očekivanja, nediskriminacije i efikasne sudske zaštite. Neophodno je jedinstveno i transparentno regulisati vlasništvo nad vodnim resursima, koncesije, kao i kvalitetnu distribuciju i održavanje vodnih i sanitarnih instalacija.

Pristup ustavnim amandmanima u BiH može biti iniciran na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou. Ova mogućnost djelovanja na svim nivoima, posebno uz podršku nevladinih organizacija i građanskih pokreta, može motivisati građane širom BiH da se aktivno i transparentno bore za svoja prava, uključujući pravo na čistu i sigurnu vodu.

Voda, osim svoje životne važnosti, može simbolizirati slobodu za BiH. Parafrazirajući slogan slovenske građanske inicijative koja je uspjela da pravo na vodu uvede u Ustav: „Bez nacije, bez religije i bez politike – voda može biti sloboda za Bosnu i Hercegovinu.” (slovenačka je glasila: “Bez ukusa, bez boje i bez vlasnika - voda je sloboda”)

4.1 Pravno ustrojstvo Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina je složena država koja se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i jednog distrikta, Brčko distrikt Bosne i Hercegovine, sa specifičnim ustrojem i političkom strukturom.

Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH), obuhvata većinu teritorije BiH i sastoji se od 10 kantona. FBiH ima svoj zakonodavni, izvršni i sudski sistem. Kantonima je data autonomija u mnogim oblastima, uključujući obrazovanje i zdravstvo.

Republika Srpska je drugi entitet Bosne i Hercegovine, koji ima slične institucije kao Federacije BiH. Republika Srpska također ima svoj zakonodavni, izvršni i sudski sistem, kao i autonomne jedinice (opštine).

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine je administrativna jedinica koja ima poseban status i funkcioniše kao neutralna zona između dva entiteta. Distrikt ima svoju vlastitu upravu i zakonodavni okvir.

Ustav Bosne i Hercegovine je najviši pravni akt, garancija demokratije. Ustav BiH je potpisan, nije usvojen, on je dio Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (Dayton-ski sporazum). Aneks IV ovog Sporazuma je ustav BiH. Parafiran je 21.11.1995 u Daytonu, SAD, a potpisan u Parizu, 14.12.1995. godine i isti dan je stupio na snagu.

Ima preambulu i normativni dio. Preambula govori o zaštiti vlasništva i tržišne ekonomije. U normativnom dijelu obrađena su ljudska prava i institucije vlasti

Ustavom Bosne i Hercegovine, koji je dio Dejtonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine, a između ostalog se definišu i osnovna prava i slobode građana, kao i struktura vlasti i kojim su ustanovljene institucije države Bosne i Hercegovine i to:

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine koje se sastoji od tri člana, predstavljajući tri konstitutivna naroda: Bošnjake, Hrvate i Srbe. Predsjedništvo je izvršna vlast i odgovorno je za vođenje spoljne politike i vođenje državnih poslova.

Parlamentarna skupština koja se sastoji od Doma naroda i Predstavničkog doma. Predstavnički (zastupnički) dom - koji ima 42 poslanika (zastupnika) koji se biraju sukladno izbornom zakonu na neposrednim tajnim izborima, i to 2/3 iz FBiH a 1/3 iz RS. Kvorum čini većina svih zastupnika.

Dom naroda - ima 15 delegata (izaslanika) i to 2/3 iz FBiH (5 H + 5B) a 1/3 iz RS (5S). Biraju se iz Doma naroda Parlamenta FBiH odn. iz Narodne skupštine RS. Devet delegata Doma naroda čine kvorum, s tim da su prisutna najmanje 3 Hrvata, 3 Bošnjaka i 3 srpska delegata.

Poslanici Predstavničkog doma BiH se biraju na neposrednim tajnim izborima, a delegati Doma naroda BiH se delegiraju iz Doma naroda Parlamenta FBiH i Vijeća naroda Narodne skupštine RS. Dom naroda je zadužen za zaštitu prava konstitutivnih naroda, dok Predstavnički dom predstavlja građane.

Nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH su:

1. Donošenje zakona
2. Odlučivanje o izvorima i visini sredstava za rad institucija BiH i za podmirivanje međunarodnih obaveza BiH
3. Odobravanje budžeta za institucije BiH
4. Odlučivanje o davanju saglasnosti na ratifikaciju ugovora

5. Ostale nadležnosti potrebne za izvršavanje njenih dužnosti ili one nadležnosti koje su joj dodijeljene uzajamnim sporazumom entiteta.

Vlada, odnosno Vijeće ministara, koji je izvršna vlast. Članovi Vijeća ministara se biraju iz redova političkih stranaka zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini BiH. Mandat Vijeća ministara je 4 godine isto kao i članova Parlamentarne skupštine BiH. Predsjedavajućeg Vijeća ministara imenuje Predsjedništvo BiH, a odluku o imenovanju potvrđuje Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH. Ministre imenuje predsjedavajući Vijeća ministara, a odluku o imenovanju također potvrđuje Predstavnički dom Parlamentarne skupštine.

Svaki ministar ima jednog zamjenika ministra. Oni su iz različitih konstitutivnih naroda u odnosu na ministra i zamjenjuju ministre u slučaju njihove odsutnosti ili spriječenosti da obavljaju dužnost. Predsjedavajući Vijeća ministara može podnijeti ostavku Predsjedništvu BiH. Podnošenjem ostvake Predsjedavajućeg, cijelo Vijeće ministara je u ostavci.

Isto tako, Predsjedništvo BiH može pokrenuti postupak opoziva Predsjedavajućeg Vijeća ministara, a ako to prihvati Parlamentarna skupština, dolazi se u istu situaciju kao i da sam podnosi ostavku. Članovi Vijeća ministara i Predsjedavajući ostaju da obavljaju te poslove do izbora novih članova.

Vijeće ministara radi i odlučuje u sjednicama, a u ostvarivanju svojih prava i dužnosti Vijeće ministara:

donosi: odluke, zaključke i rješenja,

usvaja: nacрте i prijedloge zakona, analize, informacije, strategijska dokumenta, programe, sporazume, protokole i druga akta

Vijeće ministara donosi akta većinom glasova od ukupnog broja svojih članova - o svim pitanjima i temama o kojima u daljoj proceduri konačno odlučuje Parlamentarna skupština BiH, a ostalim pitanjima - odlučuje konsensusom, a naročito o propisima, imenovanjima i postavljenjima.

Obzirom da je politički sistem Bosne i Hercegovine zasnovan na načelu konstitutivnosti naroda, što znači da su Bošnjaci, Hrvati i Srbi jednaki u političkom odlučivanju, a što u praksi često dovodi do kompleksne političke dinamike i često složenih pregovora između stranaka i donošenju odluka.

Dakle, ustrojstvo Bosne i Hercegovine je kompleksno i odražava njenu raznoliku društvenu strukturu. Entitetski sistem, uz poseban status Brčko Distrikta, osigurava određenu autonomiju, dok centralne institucije nastoje obezbijediti jedinstvo i stabilnost. Iako ovaj sistem omogućava reprezentaciju različitih naroda, istovremeno stvara izazove u političkom procesu i donošenju odluka.

4.2 Ustavni okvir zaštite prava na pitku vodu kao osnovno ljudsko pravo

Ustav Bosne i Hercegovine, kao i ustavi entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska), sadrže odredbe koje se odnose na prava građana na život i zdravlje te zaštitu životne sredine, ali ne sadrži eksplicitnu klauzulu o pravu na vodu. Međutim, pravo na zdravu životnu sredinu može se interpretirati kao uključivanje prava na pitku vodu.

4.3 Zakonodavni okviri na entitetskom nivou

Na nivou Federacije Bosne i Hercegovine na snazi je Zakon o vodama („Službene novine FBiH“, broj 70/06) kojim se reguliše upravljanje vodnim resursima u Federaciji, obezbeđuje zaštitu voda i uređuje se vodno dobro i javno vodno dobro, vodni objekti, pravne osobe i druge institucije mjerodavne za pojedina pitanja upravljanja vodama i druga problematika u pogledu voda u Federaciji.

Na nivou Republike Srpske na snazi je Zakon o vodama („Sl. glasnik RS“, br. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 i 95/2018 i dr. zakon) kojim se uređuje se pravni status voda, integralno upravljanje vodama, upravljanje vodnim objektima i vodnim zemljištem, izvori i način finansiranja vodne delatnosti, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, kao i druga pitanja značajna za upravljanje vodama.

4.4 Lokalni zakoni i regulative

Mnoge opštine imaju svoje zakone i uredbe koje se odnose na snadbijevanje vodom i zaštitu voda, pružajući dodatne garancije i pravila o pristupu vodi na lokalnom nivou.

4.5 Institucije i monitoring

Na nivou entiteta i opština postoje različite institucije odgovorne za upravljanje vodnim resursima, koje sprovode zakone i osiguravaju dostupnost i kvalitet vode.

4.6 Praksa i izazovi

Iako postoje pravni okviri, implementacija i obezbjeđivanje prava na pitku vodu suočava se s izazovima, uključujući:

Infrastrukturalne probleme koji se ogledaju u činjenici da mnoge zajednice nemaju adekvatnu vodovodnu infrastrukturu, a upravo smo svjedoci da mnogi političari u svojim predizbornim kampanjama naglašavaju važnost izgradnje vodovodne infrastrukture. Mnoge općine u Bosni i Hercegovini još uvijek se snadbijevaju vodom putem azbestnih cijevi za koje je nauka jasno potvrdila da su kancerogene.

Upravo ti infrastrukturalni problemi i loši uslovi za upravljanje vodnim resursima, dovode do čestog zagađenja vode a što u konačnici dovodi do smanjenja kvaliteta pitke vode.

Također, jedan od detektovanih problema jeste i činjenica nejednakog pristupa pitkoj vodi između urbanih i ruralnih područja, kao i između različitih etničkih i socijalnih grupa, pa smo često svjedoci da određena ruralna mjesta nemaju uopće izgrađenu vodovodnu infrastrukturu te pristup vodi.

6. Preporuke

U cilju osiguranja prava svih građana na pitku vodu kao osnovno ljudsko pravo, neophodno je ojačati zakonske okvire i mehanizme nadzora nad kvalitetom vode, te uložiti energiju i novčana sredstva u izgradnju valjane vodovodne infrastrukture i tehnologiju za efikasno vodosnadbijevanje.

Također, u vremenu klimatskih promjena, odnosno globalnog zatopljenja i zagrijavanja zemljine površine, koje se odražavaju na prirodu i životnu sredinu ljudske populacije, potrebno je obrazovati javnost o važnosti očuvanja vodnih resursa.

PRILOG I

Procedura izmjene Ustava BiH i ustava entiteta (FBiH i RS)

Izmjena ustava Bosne i Hercegovine i ustava entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska) zahtijeva specifične procedure i korake.

1. Izmjena Ustava Bosne i Hercegovine

- **Prijedlog za izmjenu ustava BiH:** Prijedlog za izmjenu ustava može inicirati najmanje jedna trećina članova Parlamentarne skupštine BiH ili članovi Predsjedništva.
- **Usvajanje prijedloga:** Prijedlog se razmatra u Domu naroda i Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine. Da bi prijedlog bio usvojen, potrebna je dvotrećinska većina glasova u oba doma.
- **Ustavni sud:** Nakon usvajanja prijedloga, izmenjeni tekst se može uputiti Ustavnom sudu BiH radi procjene ustavnosti i usklađenosti sa postojećim pravnim okvirima.
- **Objava:** Nakon što Ustavni sud potvrdi izmjene, one se objavljuju u "Službenom glasniku BiH" i postaju dio ustava.

2. Izmjena Ustava Federacije BiH

Izmjena Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) zahtijeva složenu proceduru koja uključuje nekoliko faza, od prijedloga do konačnog usvajanja, uz poštivanje principa i mehanizama osmišljenih radi zaštite interesa različitih konstitutivnih naroda i svih građana. Evo osnovnih koraka postupka izmjene Ustava FBiH:

- **Inicijativa za izmjenu:** Prijedlog za izmjenu Ustava može pokrenuti: Predsjednik Federacije ili dopredsjednici, Vlada Federacije BiH, ili jedna trećina zastupnika u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH.
- **Prijedlog izmjene Ustava:** Kada inicijativa bude podnesena, prijedlog se upućuje Parlamentu Federacije BiH. Prijedlog mora biti obrazložen i detaljno formuliran kako bi se predstavila svrha i potrebne izmjene.
- **Rasprava u Zastupničkom domu:** Prvi korak u Parlamentu je razmatranje prijedloga izmjene Ustava u Zastupničkom domu. Potrebno je da većina zastupnika (dvotrećinska većina) odobri prijedlog da bi prošao u sljedeću fazu.
- **Rasprava u Domu naroda:** Nakon što Zastupnički dom usvoji prijedlog, on se upućuje na razmatranje Domu naroda. Dom naroda čine predstavnici konstitutivnih naroda (Bošnjaka, Hrvata i Srba) te predstavnici ostalih, a svrha je da se osigura zaštita interesa svih etničkih grupa.
- **Glasanje s dvotrećinskom većinom:** Da bi prijedlog izmjene bio usvojen, potrebna je dvotrećinska većina glasova u oba doma Parlamenta FBiH. To znači da najmanje dvije trećine svih delegata u svakom domu mora podržati izmjene.
- **Proglašenje izmjena:** Nakon što oba doma Parlamenta usvoje izmjene dvotrećinskom većinom, izmjene Ustava se proglašavaju. Tek nakon proglašenja izmjene stupaju na snagu.

3. Izmjena Ustava Republike Srpske

Procedura:

- **Inicijativa za izmjenu:** Prijedlog za izmjenu može pokrenuti najmanje jedna trećina poslanika Narodne skupštine Republike Srpske ili predsjednik Republike Srpske.
- **Usvajanje:** Prijedlog se razmatra u Narodnoj skupštini RS, gde je potrebna dvotrećinska većina glasova poslanika za usvajanje.
- **Objava:** Nakon usvajanja, izmjeene se objavljuju u "Službenom glasniku Republike Srpske".

Dakle, izmjene ustava BiH i ustava entiteta zahtijevaju složene proceduralne korake, uključujući inicijativu, razmatranje u parlamentu, potrebnu većinu i, u slučaju BiH, provjeru od strane Ustavnog suda. Ovaj proces često zahtijeva široku političku saglasnost, s obzirom na kompleksnu strukturu vlasti i konstitutivne narode u zemlji.

4. Procedura izmjene zakona i donošenje novih zakona u Bosni i Hercegovini

Izmjena zakona i donošenje novih zakona u Bosni i Hercegovini, kao i u njenim entitetima (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt), podliježe specifičnim procedurama.

Federacija BiH

- **Donošenje novog zakona:**
 1. **Inicijativa:** Zakonodavna inicijativa može doći od bilo kojeg poslanika, kluba poslanika, Vijeća ministara ili određenih organizacija. Dakle, inicijativu mogu pokrenuti skupštine (vijeća) opština, preduzeća, udruženja građana, političke stranke i građani.
 2. **Razmatranje:** Predloženi zakon se razmatra u Zastupničkom domu Parlamenta Federacije BiH.
 3. **Javna rasprava:** Obično se organizuje javna rasprava o prijedlogu.
 4. **Glasanje:** Nakon rasprave, zakon se stavlja na glasanje. Ako dobije podršku, ide u Dom naroda.
 5. **Dom naroda:** Dom naroda razmatra i glasuje o zakonu.
 6. **Objava:** Ako oba doma usvoje zakon, potpisuje ga predsjednik Federacije i objavljuje u Službenom listu.
- **Izmjena zakona:** Procedura je slična, ali se često može ubrzati ako se predlažu manja ili tehnička usklađivanja.

Republika Srpska

- **Donošenje novog zakona:**

1. **Inicijativa:** Zakonodavna inicijativa može doći od Narodne skupštine, Vlade Republike Srpske ili poslanika. Dakle, inicijativu mogu pokrenuti skupštine (vijeća) opština, preduzeća, udruženja građana, političke stranke i građani.
 2. **Razmatranje:** Zakon se razmatra u Narodnoj skupštini.
 3. **Javna rasprava:** U zavisnosti od zakona, može se organizovati javna rasprava.
 4. **Glasanje:** Zakon se stavlja na glasanje u Narodnoj skupštini. Da bi skupština mogla da radi mora da ima kvorum, a to je većina poslanika tj. 42 poslanika. Da bi se usvoji neki zakon ili amandman, treba za njega da glasa obična većina ili 22 poslanika.
 5. **Objava:** Nakon usvajanja, zakon se potpisuje od strane predsjednika Republike Srpske i objavljuje u Službenom glasniku.
- **Izmjena zakona:** Postupak je sličan, uz mogućnost bržeg postupanja za manje izmjene.

Brčko Distrikt

- **Donošenje novog zakona:**
 1. **Inicijativa:** Zakonodavna inicijativa može doći od Skupštine Brčko Distrikta ili od gradonačelnika.
 2. **Razmatranje:** Predloženi zakon se razmatra u Skupštini.
 3. **Javna rasprava:** Može se organizovati javna rasprava.
 4. **Glasanje:** Nakon rasprave, zakon se stavlja na glasanje.
 5. **Objava:** Usvojeni zakon se objavljuje u Službenom glasniku Brčko Distrikta.
- **Izmjena zakona:** Proces izmjene je sličan, pri čemu se može skratiti za manje promjene.

U svim ovim slučajevima, postoje procedure koje se odnose na usklađivanje s višim pravnim aktima, kao što su Ustav BiH i međunarodni ugovori.

Ove procedure omogućuju participaciju različitih aktera u zakonodavnom procesu i osiguravaju transparentnost i legitimitet donošenja zakona.

5. Procedura izmjene Ustava kantona FBiH

Kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine imaju svoje ustave. Svaki od 10 kantona u Federaciji BiH, ima vlastiti ustav koji reguliše organizaciju, nadležnosti i funkcionisanje kantonalne vlasti. Ovi ustavi su u skladu sa Ustavom Federacije BiH i Ustavom Bosne i Hercegovine. Kantonalni ustavi obično definišu pitanja kao što su obrazovanje, zdravstvo, lokalna samouprava i drugi aspekti koji su od značaja za život građana u tom kantonu.

Procedura izmjene ustava kantona u Federaciji BiH obično uključuje nekoliko ključnih koraka:

Inicijativa za izmjenu: Izmjene ustava mogu inicirati poslanici u kantonalnoj skupštini, izvršna vlast ili građani kroz prikupljanje potpisa.

Prijedlog izmjena: Nakon inicijative, predlaže se konkretan tekst izmjena. Ovaj prijedlog može biti izrađen od strane radne grupe ili pravnog tima.

Rasprava u kantonalnoj skupštini: Prijedlog se zatim razmatra na sjednici kantonalne skupštine. Tokom rasprave, mogu se iznijeti različita mišljenja i prijedlozi.

Glasanje: Da bi izmjene bile usvojene, obično je potrebna dvotrećinska većina glasova prisutnih poslanika u kantonalnoj skupštini.

Objavljivanje: Ako se izmjene usvoje, one se objavljuju u službenom glasniku kantona i postaju dio ustava.

U zavisnosti od kantona, mogu postojati specifične procedure i zahtjevi, ali osnovni koraci su obično slični.

6. Procedura izmjene zakona u kantonima FBiH

Na nivou kantona u Federaciji BiH postoje zakoni o vodama. Svaki kanton ima svoje zakonodavstvo koje se bavi upravljanjem vodnim resursima, zaštitom voda, korištenjem i održavanjem vodnih tijela. Ovi zakoni regulišu različite aspekte, uključujući korištenje voda za piće, poljoprivredu, industriju, kao i mjere zaštite od zagađenja.

Zakoni o vodama na kantonalnom nivou moraju biti u skladu s federalnim zakonima i propisima koji se odnose na upravljanje vodama. Također, postoji koordinacija između različitih nivoa vlasti kako bi se osiguralo efikasno upravljanje vodnim resursima u cijeloj Federaciji.

Procedura izmjene postojećeg zakona ili donošenja novog zakona u kantonima Federacije BiH obično uključuje sljedeće korake:

Inicijativa: Inicijativu za izmjenu ili donošenje zakona mogu pokrenuti poslanici, izvršna vlast, ili građani i njihova udruženja.

Prijedlog zakona: Priprema se tekst prijedloga zakona, često uz pomoć pravnog tima ili radne grupe.

Rasprava: Prijedlog se razmatra na sjednici kantonalne skupštine, gdje se može raspraviti o svim aspektima zakona.

Glasanje: Nakon rasprave, prijedlog se stavlja na glasanje. Za usvajanje je obično potrebna većina glasova prisutnih poslanika.

Objavljivanje: Usvojeni zakon se objavljuje u službenom glasniku kantona i postaje pravno obavezujući.

Ova procedura može varirati u zavisnosti od specifičnih kantonalnih pravila i procedura.

PRILOG II

Inicijativa za promjenu Ustava Kantona Sarajevo

Pitka voda je osnovna potreba svakog čovjeka i ključni faktor za opstanak, zdravlje i dobrobit ljudi. Bez pristupa čistoj i sigurnoj vodi, život se suočava s ozbiljnim izazovima, uključujući bolesti, smanjenje kvaliteta života i ekonomske posljedice. S obzirom na rastuću populaciju i klimatske promjene, osiguranje pitke vode postaje sve važnije i predstavlja sve veći izazov za društvo.

Voda nije samo vitalna potreba, već i resurs koji koristimo u svakodnevnom životu. Kod kuće je upotrebljavamo za kuhanje, čišćenje, tuširanje i ispiranje. Voda se koristi u proizvodnji hrane, odjeće, mobilnih telefona, automobila i knjiga. Takođe je koristimo za izgradnju naših domova, škola, puteva, te za grijanje zgrada i hlađenje elektrana. Pomoću električne energije koja nastaje njenim kretanjem, osvjetljavamo svoje gradove i domove.

Pravo na pitku vodu je osnovno ljudsko pravo, s obzirom na to da bez vode nema života, te da je voda preduslov za ljudsko postojanje i održivost planete. Ovo pravo je ključno za potpuno ostvarenje života i svih drugih ljudskih prava. S obzirom na njegovu nadređenost drugim pravima, pokrećemo ovu inicijativu za promjenu Ustava Kantona Sarajevo.

Ovom izmjenom Ustava zaustavila bi se svaka mogućnost privatizacije vodnih resursa i vodosnabdijevanja stanovništva. To bi značilo da niko, pa čak ni vlasti, ne bi mogao privatizovati vodne resurse, niti bi vodosnabdijevanje moglo biti komercijalna aktivnost. Samo neprofitne javne službe bi mogle vršiti vodosnabdijevanje putem javnih preduzeća ili drugih pravnih lica u 100% javnom vlasništvu. Time bi domaćinstva imala apsolutni prioritet u odnosu na ekonomske i druge vrste eksploatacije pitke vode, a vodni resursi bi se očuvali za buduće generacije.

Predložena izmjena Ustava Kantona Sarajevo znači da bi Kanton i lokalne samouprave imali obavezu da svakom građaninu osiguraju pristup pitkoj vodi u skladu s mogućnostima, putem vodovoda, lokalnih mreža ili dovoza vode, u dovoljnim količinama i odgovarajućeg kvaliteta. Ova izmjena ne bi predstavljala obavezu osiguranja pitke vode iz javnog vodovoda u područjima gdje to nije praktično, ali bi omogućila podršku Kantona u održavanju samostalnih izvora.

Ova izmjena Ustava, međutim, ne bi značila obavezu države i lokalnih samouprava da osiguraju snabdijevanje pitkom vodom u područjima gdje samostalno snabdijevanje nije moguće ili zadovoljavajuće. Kanton i lokalne samouprave bi bili dužni da pružaju podršku u održavanju infrastrukture i kontroli kvaliteta vode iz budžeta.

Svi vodni resursi bi ostali u javnom vlasništvu i ne bi mogli biti predmet privatizacije, čak ni u slučajevima finansijskih kriza. Izvori vode bi prioritetno služili snabdijevanju domaćinstava, a u slučaju problema sa snabdijevanjem, komercijalna eksploatacija bi bila ograničena ili obustavljena kako bi se osigurao prioritet opskrbi građana.

Snabdijevanje građana vodom mora se odvijati u obliku obavezne neprofitne javne usluge, gdje se cijena korištenja vode određuje tako da pokrije troškove usluge, održavanje i dalji razvoj. Eventualni višak prihoda od javne usluge bi se isključivo koristio za unapređenje vodosnabdijevanja, bez mogućnosti njegove slobodne upotrebe u druge svrhe.

Uzimajući u obzir sve navedeno, a s obzirom na važnost pitke vode, pokrećemo inicijativu da se Ustavom Kantona Sarajevo garantuje pravo svakom čovjeku na pitku vodu u tekstu kako slijedi:

„Pravo na pitku vodu

Svako ima pravo na pitku vodu.

Vodni resursi su javno dobro kojim upravlja država.

Vodni resursi prvenstveno i trajno služe opskrbi građana pitkom vodom i vodom za potrebe domaćinstava i u tom dijelu nisu tržišna roba.

Država putem samoupravnih lokalnih zajednica direktno i neprofitno osigurava opskrbu građana pitkom vodom i vodom za potrebe domaćinstava.“

S poštovanjem,

Udruženje „Savjet za zelenu gradnju“

